

alia particularia, quorum distinctio aliis verbis et in specie contraria explicari potest. Nam quaedam dici possunt consilia generalia et communia, quia ab omnibus fidelibus et in quocumque statu observari possunt; ut sunt ea quae in priori modo loquendi particularia vocavimus, ut jejunare, orare, etc., tempore non debito; abstinere a vino et carnibus; quod est exemplum Augustini, serm. 61 de Tempore. Alia vero, quae universalia in causando vocavimus, dici possunt specialia, quia sunt propria religiosi status. Aliter etiam explicatur illa divisio trium consiliorum, distinguendo consilia quae dantur in materia quidem praeceptorum, quatenus ratione temporis, modi, aut aliquarum circumstantiarum, sunt extra obligationem praecepti; et haec non sunt tria tantum, sed innumera. At vero sunt quaedam materiae, quae omnino sunt extra praeceptum, ut virginitas, seu abstinencia ab omni libidine, paupertas, et voluntatis propriae renuntiatio; et haec dicuntur consilia simpliciter, seu quasi per antonomasiam, et haec tria tantum numerantur. Ad confirmationem etiam in principio positam, concedendum est omne opus bonum non praeceptum posse esse opus consilii, non quidem simpliciter, in universum loquendo, sed comparatione facta ad puram omissionem ejus, ut explicatum est.

7. *Consilia multipliciter dividuntur.* — Ex quibus tandem notandae hic et in summam redigendae nonnullae divisiones consiliorum, quibus saepe in sequentibus utendum erit. Prima et praecipua est jam tacta; quia quaedam sunt consilia principalia, quae per antonomasiam dicuntur Evangelica, quia primum fuerunt a Christo tradita; dicuntur etiam essentialia ad religiosum statum, seu substantialia religionis, ut sunt illa tria, castitatis, paupertatis et obedientiae, quibus impedimenta perfectionis simpliciter auferuntur, et homo Dei obsequio simpliciter et omnino dicatur; reliqua vero sunt quasi accidentalialia; quamvis multa sint ad plenitudinem perfectionis necessaria. Alia divisio esse potest, quia, sicut praecepta, ita etiam consilia affirmativa et negativa esse possunt. Nam inter illa tria principalia, consilium virginitatis negativum est ex parte materiae, quia per se non consulit actum, sed potius abstinere ab actu. Idemque est de paupertate; nam, licet ad eam saepe requiratur actus alienandi res, juxta illud: *Vende omnia quae habes, et da pauperibus*, nihilominus propria materia talis consilii est ipsa carentia bonorum; actus ve-

ro requiritur ut causa ejus, quando divitiae prius possidebantur. At obedientiae consilium affirmativum est, ut constat. Idemque in aliis consiliorum materiis facile considerari potest. In qua divisione observare oportet negativa consilia non remove malum morale; nam hoc necessitatis est, non consilii; sed remove occasionem mali, vel etiam minoris boni, vel quae delectabilia sunt corpori, et maxime quae implicent negotiis saecularibus, ut dixit D. Thom., d. q. 186, art. 2, ad 3. At vero consilia affirmativa semper sunt de actibus bonis, et sub aliqua ratione melioris boni, vel simpliciter, vel respectu talis personae, vel in tali occasione, de quibus plura attingemus in libro sequenti, cap. 1.

CAPUT IX.

SATISFACIENDO FUNDAMENTIS HAERETICORUM, NON-NULLA DUBIA DE CONSILIIIS EVANGELICIS EXPLICANTUR.

1. *Prima haereticorum objectio solvitur primo.* — Superest ut ad motiva haereticorum respondeamus. In primo adducitur testimonium Pauli, ad Philip. 4, ubi Paulus monet generaliter fideles, ut omnia sancte, pure, vere ac sinceriter faciant. Respondere autem possumus imprimis per illa verba magis praecipere modum operandi, quam operum multitudinem aut varietatem; cum enim dicit: *Quaecumque sunt vera*, non praecipit omnibus ut omnia vere virtutis opera faciant; id enim impossibile fere est. Praecipit ergo ut omnia quae faciunt, vere faciant, id est, quaecumque facitis, talia sint, ut bonum nomen conciliare possint; nec enim omnia quae bona sunt famae, facere unusquisque potest; et sic de reliquis. Et hoc significavit Bellarminus supra, cum dixit, illa verba negative esse intelligenda; non quia non moneat Paulus ut haec faciamus, cum concludat: *Hoc agite*, sed quia praecipit fieri tali modo, ut sine fictione, seu impuritate et furo fiat. Et hoc etiam significavit ibi Cajetanus. Additque etiam significari a Paulo, nihil ex his bonis Christianis prohiberi, etiamsi necesse non sit omnia ab omnibus fieri.

2. *Secunda et facilior illius solutio.* — Facilius vero dicitur Paulum ibi non exhortari tantum ad opera praeceptorum, sed generaliter ad omnia bona et honesta, sive praecepti opera, sive consilii; ipse enim Paulus non

solum faciebat opera bona praeceptorum, sed etiam optima consiliorum, et utraque etiam docebat; et tamen generaliter concludit: *Quae didicistis, accepistis, et vidistis in me, haec facite.* Nec in omnibus illis exhortatoriis verbis est aliquod illa restringens ad praecepta vel consilia; sunt ergo verba generalia et indifferentia ad singula operum genera; ideo juxta illorum capacitatem et materiam sunt applicanda.

3. *Explicantur verba Matth. 3.* — Idem dicendum est de loco ad Ephes. 6, et similibus. Verbum autem Christi: *Estote perfecti*, de perfectione justitiae necessaria et essentiali sufficienter intelligitur; et omnia, quae ibi Christus docet, ita possunt exponi, ut praeceptum contineant, saltem in animi praeparatione, ut est vulgare. Quanquam etiam prior responsio possit ad totum illum Christi sermonem applicari, nimirum, ut absolute perfectionem christianam doceat, tradendo praecepta, et insinuando consilia, et praecipue quae tunc in principio Evangelicae praedicationis erant necessaria. Et ita cum ait: *Estote perfecti*, omnem perfectionem includit; verbum autem, *estote*, non limitatur ad rigorem praecipendi, vel lenitatem consulendi; sed indifferenter, ut verbum exhortationis accipiatur, quoad singula cum partitione accommodata applicandum sit. Quem sensum D. Thomas ibi satis indicat, et omnes fere expositores fatentur, in his quae ibi Christus attigit, et legi antiquae addidit, quaedam praecepti, alia consilii contineri; ergo perfectio, ad quam hortatur, ita est accipienda, ut et necessariam et abundantiore complectatur quamvis non utramque praecipiat.

4. *Explicantur verba Joan. 13 et 15.* — Denique de Christi praecepto, Joan. 13 et 15, idem dicendum est. Nam cum praecipit ut diligamus nos invicem, sicut ipse dilexit nos, particula *sicut*, non dicit aequalitatem, sed imitationem, quemadmodum in loco Matth. 5: *Estote perfecti, sicut Pater vester perfectus est*, idem manifestum est. Si ergo imitemur Christum diligendo nos invicem in his quae necessaria sunt (ut vitam corporalem pro aeterna vita proximi tempore necessitatis periculo mortis exponendo), tunc sufficienter illud explemus praeceptum, ut 1 Joan. 3: *Quoniam ille animam suam pro nobis posuit, et nos delemus pro fratribus animas ponere.* Si vero imitemur ipsum plus diligendo proximum quam in rigore praecepti teneamur, ut periculum mortis aggrediendo propter

eius spiritualem utilitatem, vel ex nobis necessariis illi etiam non extreme indigenti subveniendo, tunc, consilii opus faciendo, Christum imitabimur. Christus ergo absolute hortans nos ad imitandum ipsum in dilectione proximi, utramque perfectionem imitandam proponit, non tamen utramque praecipit; vel si verbum illud Joan. 13: *Mandatum novum do vobis*, etc., stricte accipiatur, in hoc maxime se imitandum nobis proponit, ut sicut ipse pro nobis mortuus est ex praecepto Patris, ita et nos pro fratribus animas ponamus, cum fuerit necessarium.

5. *Solvitur secundum fundamentum.* — *Explicatur praeceptum charitatis Dei sumptum ex Matth. 12.* — Secundum fundamentum haereticorum ex praecepto charitatis Dei sumebatur, quod argumentum est frequens apud ipsos; nam ex forma illius praecepti male intellecta plures errores deducunt nimirum, Deum praecipere nobis impossibilia, et in omnibus actionibus hominem, etiam justum, peccare, quia illud transgreditur, et similia. Sed quia explicatio illius praecepti, et verborum quibus in Scriptura traditur, ad materiam de gratia, charitate et poenitentia pertinet, ideo hic breviter dicimus illud praeceptum affirmativum esse, et particulare formaliter, ut sic dicam, id est, de particulari materia et actu; virtute autem esse universale, et negativum etiam praeceptum involvere. Quatenus particulare praeceptum affirmativum est, solum obligat ad eliciendum actum proprium dilectionis Dei, qui est actus internus a voluntate elicitus, et ad modum essentialium talis amoris Dei, qui communiter dicitur *super omnia*, et in forma praecepti explicatur per illa verba: *Ex toto corde, ex tota anima, et ex totis viribus.* Nam, cum dicitur *ex toto corde*, nihil aliud praecipitur, nisi ut Deum, tanquam *ultimum finem nostrum diligamus*, ibi enim *cor* voluntatem significat. Unde *ex toto corde*, idem est quod *ex tota voluntate*; voluntas autem tota quasi adaequate censetur tendere in ultimum finem, quia illum praefert omnibus, et omnia vult aliquo modo propter ipsum, et in ipso, et consequenter illum super caetera diligit. Sic ergo illo praecepto non obligamur diligere Deum summo conatu vel intensione, sed summa appreciatione, ut aiunt. Item non praecipimur ut semper in hoc actu dilectionis versemur, quia praeceptum illud affirmativum est, et non obligat pro semper. Nec etiam praecipitur nobis ut nunquam alium actum amoris eliciamus; vel, quod perinde est, ut quoties actum amo-

ris elicimus, Deum per actum illum formaliter et proprie amemus; quia illud, *ex toto corde*, non excludit intensionem voluntatis ad alias res honeste amabiles, cum illæ non repugnent amori Dei. Ideoque Paulus, in citato loco ad Philippenses, solum monet ut cogitemus *quæcumque amabilia*, utique ut ea diligamus. Et Christus ipse præcipit ut diligamus nos invicem; solum ergo prohibemur ex vi illius particulæ, ut totum cor in alio, præter Deum, non figamus, utique aliquid aliud ut ultimum finem diligendo. Denique per illud præceptum formaliter non præcipiuntur alii actus boni aliarum virtutum, sed tantum virtute et remote; et sic etiam non pro semper, sed quando ad divinum honorem et amorem conservandum necessarii fuerint: et consequenter virtute etiam prohibetur quidquid hunc amorem excludit, quale est omne peccatum mortale.

6. *Declaratur ulterius idem præceptum charitatis.*—Hinc ergo manifestum est per hoc præceptum non excludi consilia, quia ex eo non sequitur omnia bona opera in particulari, et prout in diversis temporibus, et in magna varietate fieri possunt, esse per hoc præceptum mandata. Nec formaliter per illud præcepta sunt, ut declaratum est, et ex forma verborum patet; quia solum de actu diligendi præceptum loquitur; nec etiam virtute, quia non omnia alia opera bona sunt necessaria ad talem Dei amorem retinendum, quia hæc virtualis inclusio supponit necessitatem in aliis operibus bonis, non facit illam. Ideo enim illa virtualiter includere dicitur, quia necessaria sunt; ergo ut sint necessaria, oportet ut supponantur alio modo, seu in proprio genere, vel ratione suæ propriæ honestatis esse præcepta. Ergo opera bona, quæ ex se, vel aliis positivis legibus præcepta non sunt, ex vi solius præcepti dilectionis Dei non præcipiuntur; et consequenter possunt esse sub consilio, non obstante illo præcepto dilectionis Dei. Adde præterea quod ea ipsa, quæ in illo præcepto virtute continentur, non ut facienda pro quolibet tempore, sed pro quo necessaria vel determinata fuerint, continentur; ut, verbi gratia, in præcepto diligendi Deum, virtute includitur præceptum colendi ipsum, vel adorandi, aut etiam præceptum diligendi proximum, ejusque miserendi; et nihilominus ex vi dilectionis Dei, non obligamur pro semper colere Deum, vel diligere proximum, aut elemosynam facere; sicut etiam propria et specialia præcepta talium actuum non pro semper

ad illos exercendos obligant, quia omnia sunt affirmativa, et eadem est ratio de omnibus. Ergo etiam ex hac parte præceptum dilectionis Dei non excludit, quin multi boni actus sint sub consilio, saltem pro eo tempore pro quo alia præcepta non obligant.

7. *Explicantur ulteriora verba Matth. 12.*—Nec contra hoc obstant aliæ particulæ illius præcepti, *ex toto mente, ex toto anima, ex totis viribus*; quia per omnes has particulas non res nova significatur, nec aliquid speciale per singulas præcipitur; imo nec aliquid additur, quod per particulam, *ex toto corde*, præceptum non fuerit, ut recte adnotarunt Cardin. Bellarm., t. 1, l. 2 de Monachis, c. 3; et Barrad., t. 3, lib. 8, c. 20; et Mald., Matth. 22, et ideo illa sola in aliis Scripturæ locis ponitur, ut Psalm. 118 ait David: *In toto corde meo exquisivi te*; et ideo de illo dicitur Eccles. 47: *De omni corde suo laudavit Dominum, et dilexit Deum, qui fecit illum*. Et idem legitur in 3 Reg. 14, et ibi additur: *Custodivit mandata mea, faciens quod placitum esset in conspectu meo*. In quo significatur, dilectionem ex toto corde, etiamsi nihil addatur, esse dilectionem perfectam, quæ aliorum præceptorum observationem et voluntatem placendi Deo virtute includit, ac proinde sufficere ad implendum summum dilectionis Dei præceptum. Sicut etiam conversio ad Deum ex toto corde ad veram conversionem sufficit, ut constat Jerem. 24. Igitur per alias particulas, non res nova vel distinctus modus significatur, sed perfectio illius amoris exaggeratur, et distinctus explicatur.

8. *Explicatur particula illa, ex toto mente tua.*—Quod ergo dicitur, *ex toto mente tua*, omittitur Deuter. 6, 10 et 11, quod est signum per illam particulam nihil peculiare præcipi, sed explicari quod in priori particula implicite continebatur. Nam, si mens accipiatur pro superiori animæ portione, sub illa cor, id est voluntas, includitur; si autem pro intellectu, ut a voluntate distinguitur, sic cum voluntas intellectum sequatur, non potest quis toto corde diligere, nisi intellectus cooperetur. Unde per illam particulam explicatur Deum vere esse diligendum, et sine fictione, et magna cum mentis applicatione ad Dei bonitatem, beneficentiam et alias rationes diligendi ipsum considerando, ut ita pleno iudicio animus in eum feratur. Unde 4 Reg. 20, Ezechias sic ad Deum orabat: *Memento quomodo ambulaverim coram te in veritate, et in corde perfecto*. Et 1 Joan. 3: *Non*

diligamus verbo nec lingua, sed opere et veritate.

9. *Explicatur particula illa, ex tota anima tua.*—*Explicatur particula, ex omnibus viribus.*—Item, quod additur, *ex tota anima tua*, etiam omittitur in aliis locis citatis, et 1 Reg. 7, et revera nihil addere potest superioribus particulis; nam anima non se movet, nec fertur in Deum, nisi per intellectum et voluntatem; ergo quod tota mente et corde amatur, tota etiam anima amatur. Vel ad summum indicari potuit, animam etiam, ut est forma corporis, debere totam in Deum ferri, utique etiam per appetitum, quatenus illi possibile est, juxta illud Psalm. 83: *Cor meum et caro mea exultaverunt in Deum vivum*; vel certe quia ita debet homo diligere Deum, ut etiam animam, id est, vitam pro illo ponat; nam anima sæpe pro vita usurpatur; sic enim de amore proximorum propter Deum dicitur Joan. 3: *Debemus pro fratribus animas ponere*. Particula denique *ex omnibus viribus*, in quibusdam locis omittitur, ut Deuter. 4 et 10, et Matth. 22; in aliis vero aliter proponitur. Nam Deuter. 6 dicitur: *Et ex tota fortitudine tua*; Marc. vero 12 dicitur: *Ex tota virtute tua*; solusque Lucas posuit: *Ex omnibus viribus*; idem tamen significare voluit; nam per vires significare solemus virtutem operandi, et effectus, qui est præcipuus et maximus, dicitur tota virtute fieri. Per illam ergo particulam, nihil aliud significatur, nisi Deum esse diligendum præcipuo et magno amore. Quod si quis per omnes vires exponere velit vel intelligere omnia membra corporis, quatenus omnia, per amorem Dei, ejus obsequio accommodanda sunt, non repugno, ut Tolet. Luc. 10 innuit. Denique Deuter. 4 additur alia particula, *et tota tribulatione animæ tuæ*, quæ vel ad amorem non pertinet, sed ad contritionem, vel per illam declaratur firmitas seu magnitudo divini amoris, quoad æstimationem seu appretiationem; quia nulla adversitas vel tribulatio illum debet impedire.

10. *Expenditur qua ratione non convincat hoc secundum fundamentum hæreticorum.*—Igitur ex forma illa præcepti, nulla probabili vel apparenti ratione potest inferri, quod ita obliget ad omnia virtutis opera, ut nullum sub consilio relinquat. Quia ex nulla particula illarum, nec ex omnibus simul, nec ex illa exaggeratione, *ex toto corde, vel tota virtute*, inferri potest hominem teneri ad faciendum semper, vel summo conatu, vel ipsum Dei

amorem, vel aliud opus, quod in quocumque momento possit melius judicari, aut ad majorem Dei gloriam pertinere. Quia nec ullus ex Patribus ita illud præceptum intellexit, ut videre licet in Hieronymo, Chrysostomo, Hilario, Ambrosio, et aliis in citatis locis Matthæi et Lucæ. Nec modus ille loquendi habet illam vim aut significationem, vel in Scriptura, vel in communi loquendi modo, sed ad exaggerandum magnitudinem operis, conatus, aut desiderii vel diligentiae, solemus dicere toto corde hoc desiderare, vel totis viribus hoc procurasse. Sicut Genes. 31 dixit Jacob: *Scitis quod totis viribus servierim patri vestro*; et 2 Reg. 15, de populo Israel dicitur: *Toto corde sequitur Absalon*. In præsentem ergo per illam phrasim, excellentia qua Deus, ut summum bonum ultimusque finis, diligendus est, indicata est, ut dixi. Et ideo ipsamet Scriptura declarat, illum amorem in vi præcepti rigorosi solum exigere a nobis aliorum præceptorum observantiam. Ut Joan. 14: *Si diligitis me, mandata mea servate*; et e converso: *Qui habet mandata mea, et servat ea, ille est qui diligit me*; et 1 Joan. 6 dicitur: *Hæc est charitas, si mandata ejus custodiamus*. Ergo præceptum dilectionis non obligat ad consilia servanda, nec illorum naturam mutat, nec novam obligationem aut necessariam illis adjungit, ut satis declaratum est.

11. *Insinuat confirmatio sumpta ex Augustino.*—Ad confirmationem sumptam ex testimoniis Augustini et D. Thomæ, respondeo imprimis, Augustinum, in loco ibi citato, in lib. 4 de Doct. Christ., a cap. 22, nihil aliud intendere, nisi, quod ex vi præcepti charitatis Dei solus Deus propter se diligendus est, ita ut in illum tota voluntatis intentio feratur ultimate, et reliqua omnia propter ipsum aliquo modo diligantur. Unde ante verba in argumento citata sic inquit: *Hæc regula dilectionis divinitus constituta est: Diliges proximum tuum sicut teipsum; Deum vero ex toto corde, et ex tota anima, et ex tota mente, ut omnes cogitationes tuas, et omnem vitam, et omnem intellectum in illum conferas, a quo habes ipsa, quæ confers*. Ubi videtur illas particulas talis præcepti explicare, non tam ex parte principii diligendi, quam ex parte objecti, seu materiæ amoris, ut sic dicam, id est, ut diligere Deum ex toto corde, non sit toto conatu cordis ipsum diligere, sed totum cor illi consecrare, et in ipsum conferre; quod fit eo ipso quod Deus ut ultimus finis diligitur, et sic de reliquis. Et ita hæc sententia Augustini in

nullo discrepat ab his quæ diximus. Atque eundem plane sensum habent verba superius citata, quæ statim subjicit, inquiens: *Cum dicitur toto corde, tota mente, tota anima, nullam vitæ nostræ partem relinqui, quæ vacare debeat, et quasi locum dare, ut alia re velit frui, sed quidquid aliud diligendum venerit in animum, illuc rapiatur, quo totus diligentis impetus currit.* Quæ sententia in se verissima est (quidquid sit de verborum præcepti interpretatione), et per illam solam intenditur, quod hoc præceptum obligat ad non diligendum aliquid, etiam propriam vitam, mentem vel animam, fruendo illa, et ita in illa sistendo, ut amor non tendat in Deum, saltem virtute, sicut Paulus alias monet: *Omnia in gloriam Dei facite*, ut alibi exposuimus. Propter hoc autem non fit ut omnia opera bona sint in præcepto, et nullum in consilio, quia semper referuntur in Deum aliquo modo, etiamsi spontaneæ et sine obligatione præcepti fiant.

12. *Ex vi præcepti charitatis tenemur habere in affectu et spe perfectissimum amorem patriæ.* — Solet autem interdum docere Augustinus, tale esse præceptum charitatis Dei, ut non possit in hac vita perfecte impleri, quasi illo præcipiamur, summo conatu, et sine ullo omnino defectu Deum semper, ac sine ulla cessatione diligere, quod in hac vita possibile non est, sed in futuram reservatur. Ita sentit Augustinus, lib. de Spirit. et litt., c. 36, et lib. de Perfect. just., quem imitatur Bernard., serm. 20 et 50 in Cant.; et D. Thomas 2. 2, q. 44, art. 6, et q. 184, art. 6. Verum tamen, quidquid sit de litterali sensu præcepti, ad quem fortasse illa subtilitas Augustini necessaria non est, in ipsa sententia et doctrina nihil Augustinus ab his, quæ diximus, discrepat. Quia in eisdem locis docent isti Patres, posse in hac vita hoc præceptum ita impleri, ut nullum peccatum nullave prævaricatio contra illum committatur, etiamsi non pro singulis temporibus diligatur actu Deus, vel licet non semper propter illum operemur, quantum possumus. Unde fatentur, quod est per se evidentissimum, nihil nos peccare nunc non amando Deum illo modo et perfectione, quo Beati ipsum diligunt. Sic enim dixit Augustinus, lib. de Spirit. et litt., c. 36: *Neque enim, si esse nondum potest tanta dilectio Dei, quanta illi cognitioni plene perfectæ videtur* (utique visionis Dei), *jam culpæ deputandus est.* Idemque habet D. Thomas, d. q. 184, art. 3, ad 2. Et nihilominus dicunt non excludi illam perfectionem patriæ ab hoc præcepto, sed in

illo contineri, non quidem tanquam materiam ejus, sed ut finem, ut recte exposuit Cajetanus, ac subinde ex vi hujus præcepti debere nos habere in intentione et affectu illam perfectionem amoris patriæ, quia ita debemus hic amare Deum, quantum hic possumus, ut in affectu et spe habeamus perfectissimum amorem patriæ. Quæ doctrina in se vera est, quidquid sit de necessitate ejus ad explicandum præceptum, quod alibi tractandum est. Et ex illa etiam nihil sequitur contra doctrinam datam de consiliis, nec contra libertatem operandi aliquando id, quod minus perfectum est, absque peccato; quia sic operando non desistimus ab illa intentione et affectu diligendi Deum summa perfectione patriæ, quia executionem ejus non hic, sed in beatitudine consequi tenemur aut possumus.

13. *Urgetur difficultas sumpta ex D. Thoma.* — Aliud vero testimonium D. Thomæ in illa confirmatione objectum novam difficultatem a nobis postulat; sequitur enim ex dictis, posse in materia charitatis dari specialia consilia; consequens non videtur admittendum; ergo. Minor probatur, quia D. Thomas supra illud negare videtur, quia est contra illam formam præcepti, *ex toto corde*, etc. Quia, qui totum dicit, omnia includit; ita ut nihil ei addi possit, et ideo omnem perfectionem comprehendit. Nam, ut Aristoteles dixit, 2 Physic.: *Perfectum est, cui nihil deest*; ergo nihil consulendum in tali materia relinquit. Confirmat, quia in præcepto charitatis nulla cadit mensura; ergo in sua mensura nihil consulendum relinquit. Antecedens patet, quia mensura non adhibetur in fine, sed in mediis; charitas autem est finis, nam Deum respicit proxime ut ultimum finem; ergo non habet certam mensuram, cui per consilium aliquid addi possit.

14. *Solvitur ratio facta.* — Nihilominus tamen sequela in objectione facta probatur, quia præceptum illud non obligat ad semper diligendum; ergo frequentius diligere actu Deum erit sub consilio. Antecedens suppono tanquam certum, sequiturque ex illo fidei principio, quod præceptum Dei non obligat ad rem simpliciter impossibilem; de quo videri possunt adnotata in lib. 1 de Legib., cap. 9, a n. 15, et quæ latius tractat Bellarm., lib. 4 de Justif., c. 11 et sequentibus. Semper autem, ac continue, et sine intermissione Deum actu diligere in hac vita homini est impossibile, non solum tempore somni, sed etiam in tempore vigiliæ, propter necessariam atten-

tionem et distractionem mentis ad cogitationes alias, et curas humanas, sine quibus hæc vita transigi non potest. Et quamvis per miraculosam et extraordinariam gratiam, posset Deus hoc donum vel potestatem homini conferre, præceptum tamen dilectionis Dei non supponit hoc donum, ut est per se notum; et ideo ad talem continuationem in hac vita obligare non potest. Retinet ergo naturam præcepti affirmativi, quæ est non obligare pro semper. Hinc ergo evidens fit illatio; nam si tempora, pro quibus præceptum illud obligat, per ipsum essent determinata, extra illa elicere actum charitatis Dei sub consilio esset; quia vero non determinat certa tempora, ideo non obligat, nisi juxta occasiones occurrentes prudenti arbitrio determinandas, ut necessarias; ergo extra illas exercere illos actus, ad consilium pertinet. Idem argumentum fieri potest de intensione dilectionis Dei, quia non cadit sub illud præceptum, ut dilectio sit summe intensa. Imo nec certam intensionem ex obligatione requirit, ut de contritione dixi, tractando de poenitentia; et de charitate tetigi in materia gratiæ; et, si Deus concesserit, in propria materia iterum dicam; ideoque ferventissimos actus dilectionis Dei exercere, ad consilium pertinet.

15. *Confirmatur solutio.* — Simile argumentum sumitur ex actibus imperatis a charitate. Nam potest quis ex immediato imperio charitatis renuntiare sæculo, et temporalia bona relinquere, etc., qui actus externi sunt in consilio; ergo actus etiam interni, quibus imperantur, tantum erunt in consilio; at illi actus sunt elicit a charitate, licet sint proxime imperantes dictos externos actus; ergo proprii actus charitatis Dei sæpe cadunt sub consilio; idemque procedit, etiamsi charitas non immediate moveat ad externum actum, sed mediante alia virtute, cui imperat, seu ejus actum refert in honorem Dei. Nam, licet *omnia facere in gloriam Dei*, ut Paulus monet, 1 Cor. 10, secundum quemdam modum possit esse in præcepto, id est, secundum relationem virtutalem, vel aptitudinalem, et quasi intrinsecam, et essentiali actui, nihilominus, quod in omnibus bonis operibus id faciamus per formalem actum charitatis, non est præceptum, sed consilium, ut in lib. 2 de Legib., c. 11, dixi, et latius in materia de gratia, lib. 1, et in tractat. de Fide. Et sumitur ex eodem D. Thoma 1. 2, q. 100, art. 10, dicente, hunc modum operandi moralem virtutem, referendo illam per actum charitatis

formalem in Deum, non cadere sub præceptum quod pro semper obliget, sed tantum pro eo tempore pro quo dilectio Dei obligat, ac proinde reliquis temporibus esse tantum sub consilio. Præterea, quod diximus de charitate erga Deum, locum etiam habet in dilectione proximi, quia raro ex præcepto obligamur ad actus internæ dilectionis circa proximum exercendos, quos tamen interdum exercere optimum consilium est, et quo fuerint intensiores, eo magis consulentur, cæteris paribus. Item ex parte objecti possunt consilia magnæ perfectionis inveniri. Sic enim in materia diligendi inimicos multa sunt de consilio, etiamsi amor illorum absolute sit de præcepto. Et se exponere magnis laboribus et periculis propter salutem proximorum, ordinarie opus consilii ad charitatem pertinentis est, quando nec charitas, nec justitia in rigore obligant. Denique idem habet locum in amore charitatis erga seipsum, ut ex dictis est per se clarum.

16. *Declaratur D. Thomas in contrarium allatus.* — Ad difficultatem ergo respondeo concedendo sequelam, verbaque illa D. Thomæ sano modo esse interpretanda. Nam cum ipse fateatur modum charitatis non semper cadere sub præceptum, non potuit absolute negare cadere sub consilium, cum modus ille majoris perfectionis sit, quam illud solum quod proprie, et in materia legis præcipitur; ergo etiam in præcepto charitatis aliquid, quod est plus, sub consilio remanet. Sicut ergo D. Thomas cum Augustino dixit, summam perfectionem dilectionis Dei, etiam illam quæ in hac vita haberi non potest, non excludi ab hoc præcepto, utique quia per modum finis, non ut materia ejus, in eo continetur, vel potius indicatur, ita dixit, *id, quod est plus, non cadere sub consilium*, utique comparatione facta ad perfectionem amoris contentam in præcepto per modum finis. Nam sic quælibet minor perfectio, licet excedat rigorosam obligationem præcepti, multo magis continetur in illo per modum finis. Quia vero id, quod est finis respectu unius, potest esse medium respectu alterius (ut recte ibidem Cajetanus notavit), ideo illud etiam plus, seu illa major perfectio amoris hujus vitæ potest esse medium ad consummatam perfectionem patriæ, et ut sic potest esse medium non necessarium, sed utile, ac subinde non sub præcepto, sed sub consilio.

17. *Solvitur prima ratio superioris objectionis.* — Nec contra hoc procedunt rationes